

Opas turvallisuuskävelyn järjestämiseen

Opas opettajille
turvallisuuskävelyn toteuttamiseen

Kallio Riina
Rajapuro Beda
Laurea ammattikorkeakoulu
Turvallisuusala, tradenomi

Sisällys

1. Turvallisuuskävelyn suunnittelu.....	3
1.1 Esikyselyn teettäminen	3
1.2 Tehtävät turvallisuuskävelylle.....	4
1.3 Reitin suunnittelu.....	6
2. Kävelyn toteutus	6
3. Turvallisuuskävelyn purku.....	6
Liite 1: Esikysely turvallisuuskävelyä varten	7

Johdanto

Tämän oppaan tarkoituksena on auttaa opettajia suunnittelemaan rakennetun kaupunkiympäristön turvallisuuskävely luokkansa oppilaille. Kävelyn ideana on kuulla oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia heidän lähiympäristöstään. Koululaisten turvallisuuskävelyn avulla pystytään osallistamaan lapsia luovasti ja innostavasti kaupunkiympäristön turvallisuuteen ja viihtyvyyteen vaikuttamiseen ja saamaan heiltä heidän näköisiään ehdotuksia kaupunkiympäristön turvallisuuden kehittämiseen. Ympäristön kehittämisen kannalta on tärkeää, että saadaan tietoa kaiken ikäisten kokemuksista ja mielipiteistä, jotta ympäristö olisi mahdollisimman turvallinen kaikille.

Oppaan ohjeet perustuvat vuonna 2020 Espoon kaupungin kanssa toteutettuun opinnäytetyöhön. Työssä tarkasteltiin turvallisuuskävelymenetelmää rakennetun kaupunkiympäristön turvallisuuden kehittämisessä. Koululaisille tehdyn turvallisuuskävelyn pilotoinnin perusteella pystyttiin toteamaan, että turvallisuuskävely on hyvä tapa osallistaa lapsia rakennetun kaupunkiympäristön turvallisuuden kehittämiseen.

Tässä oppaassa kerrotaan turvallisuuskävelyn suunnittelun vaiheista, kävelyyn sopivista tehtävistä, kävelyn toteutuksesta ja sen purusta.

1. Turvallisuuskävelyn suunnittelu

Ennen turvallisuuskävelyn toteuttamista, sen huolellinen suunnittelu ja siihen valmistautuminen on tärkeää, jotta kävely on kokonaisuutena mahdollisimman sujuva. Hyvin suunnitellulla turvallisuuskävelyllä oppilaiden mielenkiinto pysyy yllä niin, että siitä tulee innostava oppimiskokemus kaikille.

Turvallisuuskävelyn reitille on tarkoituksenmukaista sisällyttää oppilaiden todennäköisiä koulureittejä ja alueita, joissa he viettävät mahdollisesti koulun jälkeen aikaa. Reitille valitaan mahdollisimman monipuolisesti keskustelua ja turvallisuushuomioita herättäviä paikkoja. Etenkin sellaisia, jotka toimivat esimerkkeinä esikyselyssä ilmi tulleille vaaroille ja puutteille.

1.1 Esikyselyn teettäminen

Esikyselyn tarkoituksena on saada oppilailta omien kokemustensa pohjalta tietoa heidän lähiympäristöstään ja sen turvallisuudesta. Kyselyn vastaukset auttavat suunnittelemaan kävelyn reittiä ja vastauksista voi myös herätä erilaisia keskustelun aiheita, joista keskustella oppilaiden kanssa sekä turvallisuuskävelyllä että oppitunnilla. Oppaan liitteenä on valmis pohja esikyselyyn.

Esikyselyn vastausten läpikäynti oppitunnilla

Esikyselyn vastaukset on hyvä käydä läpi oppilaiden kanssa oppitunnilla ennen turvallisuuskävelyä. Alla on esimerkkejä aiheista, joista oppilaiden kanssa voi keskustella. Aiheet ovat samassa järjestyksessä kuin esikyselyssä olevat kysymykset.

1. Kysymyksestä voi herättää keskustelua liikkumisen rajoista ja siitä kuinka tärkeä on, että vanhemmat tietävät, missä lapset liikkuvat.
2. Oppilaiden kanssa voi keskustella esimerkiksi koulumatkaturvallisuudesta.
3. & 4. Oppilaiden kanssa voi keskustella yleisesti esille tulevista pelottavista alueista tai asioista. Syitä mahdollisiin pelkoihin voi pohtia ja keksiä yhdessä niihin ratkaisuja.
5. Oppilaiden kanssa voi keskustella pyörä- ja kävelyteiden sijainneista ja kunnosta, riittävydestä sekä niiden tärkeydestä.
6. Oppilaiden kanssa voi keskustella liikennevalojen ja suojateiden sijainneista, riittävydestä sekä risteysturvallisuudesta. Opettaja voi muistuttaa myös heijastimen käytöstä.
7. Oppilaiden kanssa voi keskustella esimerkiksi pimeyden vaikutuksesta reitin valintaan ja pelontunteeseen. Pelontunteesta voi jatkaa keskustelua yleisesti lasten kanssa.
8. Opettaja voi käydä oppilaiden kanssa läpi erilaisia tilanteita ja tapoja, miten voisi toimia, jos näkee esimerkiksi toiselle lapselle tapahtuvan tapaturman koulumatkalla tai vapaa-ajalla. Voi keskustella myös yleisestä valppaudesta ja ympäristön huomioimisesta sekä esimerkiksi kännykän käytöstä liikenteessä.
9. Oppilaiden kanssa voi keskustella ympäristön siisteydestä ja yhteisestä omaisuudesta huolehtimisesta.
10. Oppilaiden kanssa voi käydä keskustelua leikkipaikkojen kunnosta, turvallisuudesta ja ovatko ne houkuttelevia käyttää. Oppilaat voivat kertoa omia parannusehdotuksiaan ja niiden toteutettavuutta voidaan pohtia yhdessä.

1.2 Tehtävät turvallisuuskävelylle

Turvallisuuskävelyllä on tarkoitus tehdä 2-3 erilaista tehtävää, jotka osallistavat lapsia havaintojen tekemiseen, yhteiseen keskusteluun sekä kehitysideoiden luomiseen. Kävelyllä kuljetaan 3-4 oppilaan ryhmissä, joissa havaintoja tehdään ja tehtäviä suoritetaan.

Havaintojen merkitsemiseen ja eteenpäin viemiseen on kaksi erilaista vaihtoehtoa:

1. Turvallisuuskävelyllä syntyvien kehitysehdotusten eteenpäin vieminen onnistuu Trimble Feedback -sovelluksen kautta, joka on Espoon kaupungin käyttämä paikkatietoja hyödyntävä sähköinen palautejärjestelmä. Tarkoitusta varten ryhmille jaetaan tablettitietokoneet, jolla

tehdä, kuvata ja lähettää sijaintipohjaisia havaintoja ja kehitysehdotuksia kaupungille. Luokalle voidaan luoda sovelluksen käyttöä varten yhteinen sähköpostiosoite, jolloin siihen voidaan vastaanottaa kävelyn jälkeen palautetta kehitysehdotusten etenemisestä. Sovellukseen on tarkoitus laittaa vain kehitysideat, puutteet tai vaaraa aiheuttavat kohteet, eli huomiot, jotka ovat tärkeä välittää kaupungille. Muista huomiosta voi keskustella oppilaiden kanssa kävelyllä yhteisesti. Sovelluksen käyttäminen vaatii gps-sijainnin käytön ja internet-yhteyden.

2. Toisena vaihtoehtona havaintojen merkkämiselle on tulostaa ja laminoida kartat, joihin on merkattu turvallisuuskävelyn reitti. Jokaiselle ryhmälle jaetaan yksi laminoitu kartta ja permanenttitussi. Oppilaat pystyvät seuraamaan kartasta kävelyreittiä ja merkitsemään turvallisuushuomioita suoraan karttaan esimerkiksi numeroin. Kartan taakse voi kirjata vastaavin numeroin lyhyet selitykset huomioille. Kävelyn jälkeen koululla voidaan koota tärkeimmät turvallisuuspuutteet ja kehitysehdotukset yhteen ja lähettää eteenpäin kaupungille.

Havainnointitehtävä

Tämä tehtävä kestää koko turvallisuuskävelyn ajan. Tehtävässä opettaja antaa oppilaille tietyn näkökulman, jonka avulla oppilaat tekevät havaintoja ympäristöstä. Näkökulmaa vaihdetaan kävelyllä useasti, esimerkiksi 300-500 metrin välein. Jokaisen näkökulman välillä pysähdytään hetkeksi keskustelemaan havainnoista sekä kirjaamaan niistä keskeisimmät Trimble Feedback -sovellukseen tai laminoituun karttaan.

Esimerkkejä näkökulmista:

- Mitkä asiat luovat ympäristössä tällä hetkellä turvallisuuden tunnetta?
- Mikä lisää turvallisuutta tälle matkalle? Mitä parannusehdotuksia?
- Mitkä ovat hyviä asioita, jotka lisäävät alueen turvallisuutta?
- Mitä pitää ottaa huomioon turvallisuuden kannalta?
- Mitä autoilijan pitää ottaa huomioon risteysalueella? Miten tästä saataisiin vielä turvallisempi?
- Mitä sellaisia asioita on, mitä voisi parantaa tällä matkalla? Onko matkalla jotain mikä on huonosti turvallisuuden kannalta?

Näytelmätehtävä

Toisena tehtävänä on näytellä pieninä ryhminä mahdollinen vaaratilanne, joka voisi toteutua tietyllä paikalla. Ryhmille annetaan noin 5 minuuttia aikaa kohtauksen suunnitteluun ja noin 2 minuuttia sen esittämiseen. Muut oppilaat saavat arvailla jokaisen ryhmän esityksen jälkeen, mitä kohtauksessa mahdollisesti tapahtui. Esitysten jälkeen keskustellaan oppilaiden keksimistä vaaratilanteista ja opettaja voi lisäksi muistuttaa hänelle mieleen tulleista tilanteista.

Kehittämistehtävä

Tehtävässä pysähdytään paikalle, joka kaipaa erityisesti kehitysehdotuksia. Tehtävässä annetaan oppilaille noin 10 minuuttia aikaa pohtia ryhmän kanssa alueelle kaksi parannusehdotusta. Pohtimisen ja ideoiden esittämisen apuna voi käyttää kirjoittamista, piirtämistä, näyttelyä tai muuta oppilaita innostavaa tapaa. Tehtävässä on tarkoitus saada lapsilta luovia kehitysehdotuksia koulun lähialueelle, paikkaan, jota ei koeta kävelyhetkellä kovin viihtyisäksi tai turvallisuuden tunnetta tukevaksi.

1.3 Reitin suunnittelu

Reitille on tarkoituksenmukaista sisällyttää oppilaiden todennäköisiä koulureittejä ja alueita, joissa he viettävät mahdollisesti koulun jälkeen aikaa. Reitille valitaan mahdollisimman monipuolisesti keskustelua ja turvallisuushuomioita herättäviä paikkoja. Etenkin sellaisia, jotka toimivat esimerkiksi esikyselyssä ilmi tulleille vaaroille ja puutteille.

Reitin suositeltava pituus on alle 2 kilometriä ja kokonaiskesto noin 1,5 tuntia. Kävelyä varten oppilaat jaetaan etukäteen 3-4 hengen ryhmiin, joissa tehtäviä ja havaintoja tehdään.

Tarkastuslista

Tarkastuslistan tavoitteena on helpottaa turvallisuuskävelyn reitin ja keskustelun aiheiden suunnittelua. Turvallisuuteen ja sen tunteeseen vaikuttaa muun muassa valaistus, alueen kunto ja yleinen siisteys. On hyvä myös muistaa vaihtelevien olosuhteiden merkitys turvallisuuteen, esimerkiksi liukkaus tai runsas sade muuttaa helposti tutun alueen luonnetta. Lasten ja liikenteen suhdetta sekä yleistä liikennekäyttäytymistä voi myös pohtia reittiä suunnitellessa.

Tarkastuslista:

- Piha-alueet	- Tiet/risteysalueet
- Leikkipaikat	- Julkisen liikenteen pysäkit
- Valaistus	- Siisteys
- Tapaturmat	- Luonto (kaatuneet puut, ojat ja sillat)
- Parkkipaikat	- Vuodenajat (talvella jää, lumikinokset)

2. Kävelyn toteutus

Ennen kävelyn aloittamista on hyvä kertoa lapsille mitä kävelyllä tullaan tekemään ja mikä on heidän roolinsa tekemisessä. Oppilaille kerrotaan ryhmäjako ja ryhmille jaetaan tablettitietokoneet tai lamioidut kartat mukaan. Jos käytetään Trimble Feedbackin sovellusta, lapsille opastetaan sen käyttö. Jos käytetään karttoja, oppilaille esitetään kävelyn reitti kartalta ja kerrotaan, kuinka huomioidaan karttaan selityksineen. Alussa pohjustetaan koko kävelyn kestävä havainnointitehtävä ja annetaan siihen ensimmäinen näkökulma. Alkukeskustelun jälkeen kävely voidaan aloittaa. Turvallisuuskävelyn toteuttamiseen ja tehtävien suorittamiseen on hyvä varata 60-90 minuuttia.

3. Turvallisuuskävelyn purku

Turvallisuuskävelyn jälkeen on hyvä keskustella kävelyn aikana oppilaille mieleen tulleista asioista. Jos parannusehdotuksia on lähetetty Trimble Feedbackin tai sähköpostin kautta, niiden etenemisestä voidaan keskustella uudestaan oppilaiden kanssa, kun sähköpostiin saapuu ilmoituksia ehdotusten etenemisestä. Jotta lasten osallisuuden kokemus ja kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta vahvistuu, on tärkeää, että oppilaat saavat tietoa kehitysehdotusten eteenpäin menemisestä ja toteutumisesta.

Liite 1: Esikysely turvallisuuskävelyä varten

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää, minkälainen sinun lähiympäristösi.

Kyselyssä lähiympäristöllä tarkoitetaan aluetta, jossa liikut päivittäin. Ajattele esimerkiksi koulumatkaasi ja lähialueita, joissa vietät aikaa koulupäivän jälkeen yksin tai kavereiden kanssa.

Ympäristön kehittämisen kannalta on tärkeää, että saadaan tietoa myös lasten kokemuksista ja mielipiteistä. Silloin osataan tehdä ympäristöstä kaikille turvallinen. Vastaa siis kyselyyn omien kokemuksiesi ja mielipiteidesi mukaan. Vastaathan kaikkiin kysymyksiin :)

Kuinka laajalla alueella liikut yksin tai kavereiden kanssa? Ympyröi yksi vaihtoehto.

- a. Omalla pihalla
  - b. Alle kilometri kotoa
  - c. 1-3 kilometriä kotoa
  - d. 3-5 kilometriä kotoa
  - e. Yli 5 kilometriä kotoa
2. Miten kuljet koulumatkasi? Voit ympyröidä useamman vaihtoehdon.
- a. Kävelen
  - b. Pyörällä
  - c. Autolla
  - d. Bussilla
  - e. Taksilla
  - f. Muu, mikä?
3. Pelottaako sinua jokin koulumatkalla? Kirjoita vapaasti mikä tai mitkä asiat pelottavat.
4. Onko koulumatkallasi seuraavia vaarallisia paikkoja?
- a. Pimeät paikat
  - b. Huonokuntoiset pyörätiet
  - c. Näköesteellinen risteys, jossa on esimerkiksi puskia tai lumikinoksia, jotka estävät sinua näkemästä autoja tai autoja näkemästä sinua
  - d. Muuten vaarallinen risteys
  - e. Puuttuva suoja- tai kävelytie
  - f. Liukkaita paikkoja
  - g. Ei ole vaarallisia paikkoja
  - h. Muita, mitä?
5. Onko lähiympäristössäsi tarpeeksi kävely- ja pyöräteitä? Kirjoita vapaasti ja kerro, minne toivoisit parannuksia?

Liite 1: Esikysely turvallisuuskävelyä varten

6. Onko lähiympäristössäsi tarpeeksi liikennevaloja ja suojateitä? Kirjoita vapaasti ja kerro, minne toivoisit parannuksia?

7. Onko lähiympäristössä riittävä valaistus iltaisin? Jos ei ole, niin minne toivoisit parannusta? Kirjoita vapaasti.

8. Oletko kaatunut, liukastunut tai onko sinulle sattunut muuta tapaturmaa koulumatkalla tänä vuonna? Jos on, mitä ja missä?

9. Onko lähiympäristössäsi roskaisia tai rikottuja paikkoja? Jos on, niin missä?

10. Millaisessa kunnossa lähialueesi leikkipaikat ja koulun piha-alueet ovat? Toivoisitko jotain parannuksia?